

Mustafa H. Sayar*

PETER HERRMANN

Hamburg Üniversitesi, Eskiçağ Tarihi Semineri emekli profesörlerinden Peter Herrmann 22 Kasım 2002'de 75 yaşında vefat etti. Herrmann'ın aramızdan ayrılmasıyla Eskiçağ Bilimleri uluslararası üne sahip çok değerli bir bilim adamını kaybetti.

Herrmann 22 Mayıs 1927'de bugün Çek Cumhuriyeti topraklarında kalan Reichstadt'ta doğdu. İkinci Dünya Savaşının bitmesiyle Viyana'ya gelen Herrmann orada daha sonraki tüm meslek hayatını etkileyecek ve yönlendirecek olan Josef Keil ile tanıştı. Viyana Üniversitesinde Eskiçağ Tarihi Profesörü olan Keil 20. yüzyılın başında Avusturya İlimler Akademisi adına Tituli Asia Minoris serisinde yayınlanacak yazıtları incelemek üzere Kilikya ve Lidya'da araştırmalar yapmıştı. Özellikle Anton von Premerstein ile 1906, 1908 ve 1911 yıllarında Lidya'da yaptığı geziler çok zengin buluntular elde edilmesini sağlamıştı. 1926 ile 1935 yılları arasında Efes kazılarını da yöneten Josef Keil sayesinde Herrmann daha öğrenciliğinin ilk yıllarında epigrafi ve Anadolu ile tanıştı.

1950 yılında Hamburg'a taşınan Herrmann, Klasik Filoloji ve Eskiçağ Tarihi alanında Bruno Snell ve Hans Rudolph'un yanında doktora eğitimine başladı. 1953/1954 yıllarında Fransız devletinin bursuyla Paris'te ünlü Fransız Eskiçağ tarihçisi Loius Robert'in yanında eğitim gördü. 1954 yılında Bruno Snell'in yönettiği „Homer'deki insan kavramları“ konulu çalışması ile doktorasını tamamladı¹. 1955 yılında Hamburg Üniversitesi Eskiçağ Tarihi seminerinde yeni kurulan bir asistan kadrosuna vekaleten atandı. Kısa bir süre sonra Göttingen Üniversitesi Eskiçağ Tarihi Bölümünde Alfred Heuß'un yanında asistan olarak çalışmaya başladı. 1955 ve 1956 yıllarında Alman Araştırma Kurumunun gezi bursu ile tüm Akdeniz memleketlerini gezme olanağı buldu.

Mükemmel bir klasik filologta olan Herrmann doktora sonrası çalışmalarını daha çok Eskiçağ tarihi alanına kaydırarak 1967 yılında Hans Rudolph tarafından yönetilen „Romalılarda imparator yemini“ konulu doçentlik çalışmasını tamamladı². 1968 yılında basılan bu çalışma ona aynı yıl Hamburg Üniversitesi Eskiçağ tarihi bölümüne profesör olarak atanmasının yolunu açtı.

Herrmann'ın araştırmacılık yönünün odak noktasını ilk hocası Josef Keil'in tamamlayamadığı ama kapsamlı ön çalışmalar yaptığı Lidya yazıtlarının yayınlanması oluşturdu. Hocasından miras olarak üstlendiği bu çalışmayı Herrmann bilimsel hayatının öncelikli hedefi olarak gördüğü yayınladığı kitap ve makalelerden yaklaşık 20 tanesinin Lidya ile ilgili olmasıdır³. Özellikle Tituli Asiae Minoris serisinde yayınlanan Lidya yazıtlarını kapsayan iki ciltlik corpus çalışması yalnız Lidya üzerine çalışanlar için değil aynı zamanda tüm Anadolu ve Doğu Akdeniz'in Eskiçağ tarihi hakkında araştırmalar yapanlar için örnek oluşacak niteliktedir⁴. Her iki ciltte toplam 1414 yazıt yayınlanmış bulunmaktadır. Her bir yazıt için ayrıntılı yayın listesi, metin değerlendirme, ve yazıtların anlaşılmasını kolaylaştırıcı yorum bulunmaktadır. Yazıtların büyük bir kısmı da ilk kez bu yayında bilim dünyasına tanıtılmışlardır. Bir kısmı da daha önceden Herrmann tarafından uluslararası dergilerde yayınlanmışlardı. Yazıtların buluntu yerleri olan Lidya şehirleri hakkında antik kaynakların yazdıklarına da yer verilmiştir. Lidya'nın geri kalan güney bölgesinden ve özellikle Philadelphia'dan (=Alaşehir/Manisa) elinde bulunan yazıtları da Georg Petzl'a (Köln) devretmiştir.

Zengin ve geniş Lidya topraklarındaki şehirlerin yanı sıra Batı Anadolu'nun diğer antik kentleri de Herrmann'ın ilgi alanına girmekteydi. 1959 yılında Ernst Buschor'dan Samos Heraion'unda bulunmuş olan Roma devri yazıtlarını devralan Herrmann yüz sayfayı aşan bu çalışmayı 1962'de yayınladı⁵. Samos üzerine yaptığı en son çalışmasında ise Samos'ta bulunduğu sanılan bir bir kült yatası yazıtının aslında Erythrai'dan Samos'a götürülmüş olduğunu kanıtladı⁶. Milet kazıları eski başkanlarından

* Prof.Dr. Mustafa H. Sayar. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Eskiçağ Tarihi Ana Bilim Dalı Vezneciler 34459 İSTANBUL

1 P. Herrmann, *Menschliche Begriffe bei Homer: égayÒw, §syloiw und benachbarte Ausdrücke*. Hamburg 1954 (Yayınlanmamış doktora tezi).

2 P. Herrmann, *Der römische Kaisereid. Untersuchungen zu seiner Herkunft und Entwicklung*. Hamburg 1968.

3 P. Herrmann, *Ergebnisse einer Reise in Nordostlydien*. Wien 1962; *Das Testament des Epikrates und andere Inschriften aus dem Museum von Manisa*. Wien 1969; etc.

4P. Herrmann, *Tituli Asiae Minoris V,1* (Kuzeydogu Lidya yazıtları) Viyana 1981; *V,2* (Kuzeybatı Lidya Yazıtları) 1989.

5 P. Herrmann, *Die Inschriften römischer Zeit aus dem Heraion von Smos*, *Ath. Mitt.* 75, 1960 (1962), 68–184; *Beilagen* 36–60.

6 P. Herrmann, *Eine `pierre errante´ in Samos: Kultgesetz der Korybanten*, *Chiron* 32, 2002, 157–172.

Gerhard Kleiner 60'lı yılların ortalarından itibaren Herrmann'a Milet yazıtlarının yayınlanması görevini verdi. 1965 ile 2001 yılları arasında Herrmann Milet hakkında 20'den fazla makale yayınladı. Bunların yanı sıra 1997 ve 1998 yıllarında yayınlanan Milet VI, 1 ve Milet VI, 2 tümüyle yayınlanmış ve yayınlanmamış Milet yazıtlarını kapsamaktadır.

Ankara Üniversitesinden Profesör Baki Ögün tarafından yönetilen Teos kazıları sırasında bulunan Büyük Antiochos yazıtını Herrmann 1963 yılında çalışmaya başladı ve 1967 yılında yayınladı⁷.

Sardes'teki Amerikan kazılarını yöneten Crawford Greenwalt 1985 yılına kadar kazısında bulunan yazıtların yayın çalışmalarını yürüten Loius Robert'in vefat etmesinden sonra Sardes kazılarında bulunan tüm yayınlanmış ve yayınlanmamış yazıtların yayınlanması görevini Peter Herrmann'a verdi. Herrmann her zamanki verimliliği ve çalışkanlığıyla 1989 ile 1998 arasında Sardes hakkında toplam 7 çalışma yayınladı. Bunlar arasında, Iulius Caesar'ın öldürülmesinden 10 gün kadar önce Sardes'teki Artemis tapınağının sığınma hakkı verme ayrıcalığının Roma tarafından tanındığını belirten yazıt tarihi yönden büyük önem taşımaktadır⁸.

Her iki Almanya'nın birleşmesinden sonra Berlin İlimler Akademisi tarafından Inscriptiones Graecae projesinin başkanlığına getirildi. Bu önemli görevi başarıyla sürdüren Herrmann, proje başkanlığını 2001 yılında Marburg Üniversitesi, Eskiçağ Tarihi Profesörlerinden R. Malcolm Errington'a devretti.

1976'dan itibaren P. Herrmann, Supplementum Epigraphicum Graecum adıyla yayınlanan ve her yıl tüm Akdeniz dünyasında bulunmuş olan Eski Yunanca Yazıtlar Katalogunun Anadolu bölümünün editörlüğünü de üstlendi.

Yukarıdaki satırlarda kısaca değinilen görevleri büyük bir titizlikle yerine getiren ve araştırmalarının sonuçlarını mükemmel yorumlarla geciktirmeksizin yayınlayan Peter Herrmann, Eskiçağ Bilimleriyle uğraşan herkes için bir örnek oluşturmaktadır. Herrmann'ın en önemli özelliği bitmek bilmeyen enerjisi ve çalışkanlığının yanı sıra insan olarak mükemmel bir karaktere sahip olmasıdır. En sıkışık olduğu çalışma dönemlerinde bile eşsiz bilgisine nedeniyle kendisine fikir soranlara danışanlara büyük bir sevecenlikle ve bilgelikle her zaman yardımcı olmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle, sadece Alman ve Avusturya Arkeoloji Enstitülerinin değil, aynı zamanda Göttingen ve Viyana İlimler Akademilerinin de üyesi idi. Ayrıca 1974 ve 1983/1984'te olmak üzere iki kez Princeton'da Institute for Advanced Study'de bulunmasının yanı sıra, Mommsen Derneğinin başkanı, Alman Araştırma Kurumunun Eski Çağ

7 P. Herrmann, Antiochos der Große und Teos, *Anadolu* 9, 1965 (1967), 29–160.

8 P. Herrmann, Rom und die Asylie griechischer Heiligtümer: Eine Urkunde des Diktators Caesar in Sardeis, *Chiron* 19, 1989, 127–164.

İlimlerinden sorumlu bilirkişisi, 1974'ten beri Alman Arkeoloji Enstitüsü İstanbul şubesinin bilim kurulu üyesi, 1981 ile 1990 yılları arasında Alman Arkeoloji Enstitüsünün hem merkez komite üyesi ve hem de 1968 ile 1983 yılları arasında Münih'te bulunan Eski Çağ Tarihi ve Epigrafi Komisyonu'nun üyesi idi.

Yaklaşık yarım asır boyunca Anadolu yazıtları üzerinde çalışan Herrmann özellikle Batı Anadolu epigrafisi, tarihi-coğrafyası ve Eskiçağ tarihine olağanüstü katkılarda bulunmuş, başta kendi araştırma bölgesi olan Lidya'da çalışan Ege Üniversitesi emekli profesörlerinden Dr. Hasan Malay olmak üzere Anadolu'nun Eskiçağ Kültürleri ile ilgilenen Türk araştırmacılara karşılaştıkları bilimsel sorunların çözümünde her zaman destek vermiş, yol gösterici olmuş ve teşvik etmiştir. Herrmann sadece Eskiçağ ilimlerinin tümüne mükemmel bir şekilde hakim olmakla kalmamış, aynı zamanda fazla dört dörtlük bir bilim adamının insanı insan yapan evrensel değerlerden ayrılmadan, örnek bir insan ve aile babası olabileceğini de göstermiştir. Ne mutlu bizlere ki Anadolu yazıtlarında karşılaştığımız birçok sorunu Peter Herrmann ile görüşerek değerlendirme olanağını elde etmiş bulunduk. Herrmann'ın görüşleri ve çözüm önerileri bugün Anadolu tarihinin yeniden yazılmasını gerektirecek nitelikteki çok yararlı yorumların ve sentezlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Eskiçağ ilimleri ve özellikle Anadolu yazıtları ile uğraşanlar için Herrmann yeri kolay doldurulamayacak büyük bir bilim adamı ve yol göstericiydi. Anısı önünde saygıyla eğilirken yapmış olduğu çalışmalar, yayınlarına damgasını vuran ayrıntılı yorumlar, yayınlarının öğretici niteliği, çalışma disiplini ile kişiliğinin Anadolu'yu Eskiçağ ilimleri kapsamında inceleyenlere ve gelecekte inceleyeceklerine örnek olması dileğiyle.